

UDC: 616.831-089:930.2(497.11 Srbija)

Историја неурохирургије у Србији

Љиљана Вујотић, Александар Јанићијевић

Клиника за неурохирургију Клиничког центра Србије, Београд

У Србији за време турске власти није било школованих лекара. Народ су лечили видари, травари који су скупљали лековито биље и правили мелеме, али радили помало и хируршке послове (намештање прелома, ишчашења, дробљење камена у бешици, лечење повреда црева мрављим отровом!). Ти „доктори“, или „медици“ обављали су и прве трепанације лобање. У историјским изворима помиње се законом регулисан однос трепанираног и трепанатора 1427. а сигурно је да је процедура рађена и пре тога. Народни лекари изводили су трепанације све до 1856. када их је Кнез Данило забранио. Од тада су рађене у тајности. Црногорски Сенат је 1880. трепанаторе Иличковиће званично прогласио народним лекарима. У Србији су трепанације почеле у истом периоду, а у неким селима Власи су их изводили чак до 1907. године. На територији Србије и Црне Горе трепанације су успешно рађене још пре познавања анестезије (1846), открића антисепсе (1870), пре увођења инструмената за трепанацију у Енглеској (1600), и пре изума „шестара за сечење лобање“ (1564). Сима Тројановић сматра да су Срби ову вештину примили од Грка, преко Арнаута (у античку медицину увео Хипократ). Од свих европских и свих словенских народа једино су Срби практиковали трепанирање. Грчки инструмент је од метала и врло је сличан тестери, шари која се користила код Срба. Трепанације су практиковане из различитих разлога (повреде, јаке главобоље, падавица, душевне болести, жутица!, или као казна у случајевима крвне освете - ако је освећени претрпео трепанацију). Процедура се звала код Бокеља и Црмничана *трапање, трапавање, трапањање* (инструмент *трапањ*), а код Васојевића *шароњање, шароњавање* (албански *шара* - тестера). Међу трепанаторима је било и жена; помињу се Наста и њена кћерка Савета из Скадра. У XIX веку Србија добија прве школоване докторе, а што се тиче неурохирургије, она се и у свету развија у другој половини XIX века с првом генерацијом пионира неурохирургије (Macewen, Horsley, Krauze, Chipault). Промотер модерне хирургије почетком XX века је Cushing. Марта 1905. Cushing је имао предавање

у Бостону где је поставио основе нове гране, а 1919. је William Mayo објавио да је рођена нова специјалистичка грана.

Рађање модерне неурохирургије у Сррбији мора се сместити у историјски контекст тешких прилика почетком XIX века. Тако 1830. у Србију стижу страни лекари. Прва санитетска служба основана је 1838. Прве хируршке операције почињу 1871. повратком др Владана Ђорђевића, а од 1889 (др Војислав Суботић) формира се Хируршко одељење болнице на Палилули. Субботић ће извести прве неурохируршке операције у Србији. Развој савремене неурохирургије у Србији може се поделити на два раздобља - време када су ове интервенције изводили општи хирурзи (1889-1938) и време издвајања неурохирургије као засебне специјалности (од 1938). Прво неурохируршко одељење основано је 1938, а 1951. оснива се Неурохируршка клиника, која је од 1973. године у садашњој згради. Данас је то друга по величини неурохируршка установа у Европи, са 160 кревета, 35 неурохирурга, пет операционих сала, 3 000 операција годишње, у којој се изводи савремена неурохирургија укључујући и минимално инвазивну неурохирургију (микрохирургија, ендоскопија, ендоваскуларне процедуре, неуронавигација).

Кључне речи: Неурохирургија; Историја медицине; Средњевековна медицина; Шароњање